

STORTINGET

Representantforslag 237 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes og Hege Bae Nyholt

Dokument 8:237 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes og Hege Bae Nyholt om anerkjennelse av Palestina som egen stat og norsk tilslutning til FNs apartheidkonvensjon

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslaget går ut på at Norge, 75 år etter fordrivelsen av den palestinske befolkningen i 1948, kjent som Nakba (katastrofen), anerkjenner Palestina som egen stat.

I tillegg foreslås det å forby varer og tjenester fra selvkaper og virksomheter på okkupert jord som er produsert i strid med folkeretten, og som bidrar til folkerettsbrudd, og at Norge tilslutter seg Den internasjonale konvensjonen om undertrykkelse og straff av apartheidforbrytelsen (heretter FNs apartheidkonvensjon).

Hensikten med forslaget er at Norge skal bidra til å styrke Palestinas posisjon overfor okkupasjonsmakten Israel, og å gi norske myndigheter flere verktøy og forpliktelser til å få slutt på folkerettsbrudd som rammer den palestinske befolkningen og befolkningen i andre land som er under folkerettsstridig okkupasjon eller er offer for apartheidforbrytelsen slik den defineres i FNs apartheidkonvensjon.

Palestinske flyktninger som ble fordrevet fra sine hjem, har i henhold til Geneve-konvensjonen, menneskerettserklæringen av 1948, internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter av 1966 og FNs generalforsamlings resolusjon 194 (III) av 1948 rett til å vende hjem. Anerkjennelse av Palestina som egen stat og

håndhevelse av folkeretten overfor Israel vil være et viktig bidrag til at de palestinske flyktningene som ble fordrevet, og deres etterkommere, endelig kan vende hjem.

Anerkjennelse av Palestina som egen stat

Det palestinske nasjonalrådet erklærte ensidig Palestinas uavhengighet 15. november 1988 i Alger. I dag har 138 av FNs 193 medlemsland anerkjent den palestinske staten innenfor grensene før seksdagerskrigen i 1967, og med Øst-Jerusalem som hovedstad. Som første europeiske land stemte Island for dette i 2011, mens Sverige fulgte etter i 2014. I tillegg til de 138 landene som har anerkjent den palestinske staten, er det en rekke land, deriblant Storbritannia, Spania, Frankrike og Irland, som har stemt frem folkerettslig uforpliktende vedtak i parlamentene om å anerkjenne Palestina som stat. Dette vitner om økende press og utålmodighet i flere EU-land etter at forhandlingene mellom Israel og palestinerne har brutt sammen og de israelske bosettingene i økende grad hindrer en palestinsk statsdannelse.

Palestina er ikke tatt opp som medlemsstat i FN som følge av at vetomaktene i Sikkerhetsrådet kan nekte opptak av nye medlemmer, jf. FN-pakten artikkel 4. Palestina har likevel kunnet inngå traktater. Et eksempel er Palestinas tilslutning til Roma-vedtektene for Den internasjonale straffedomstol (ICC), hvor Palestina er akseptert som medlemsstat. Det har fått den konsekvens at ICCs påtaleenhet har innledet etterforskning av krigsforbrytelser på palestinsk territorium. Etterforskningen er pågående.

Selv om Norge som leder av giverlandsgruppen for Palestina (AHLIC) arbeider aktivt for å sikre et institusjonelt grunnlag for en palestinsk stat med full suverenitet og økonomisk bærekraft, har Norge ikke anerkjent Pa-

lestina som stat, men anerkjenner staten Israel innenfor det territoriet landet kontrollerte frem til seksdagerskrigen i 1967.

Ved utenriks- og forsvarskomiteens behandling av Representantforslag om anerkjennelse av Palestina som egen stat (Dokument 8:19 S (2014–2015)) i 2015 fastslo imidlertid komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, blant dem nåværende statsminister Jonas Gahr Støre og nåværende utenriksminister Anniken Huitfeldt, samt komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Venstre i Innst. 273 S (2014–2015) at

«hvis det ikke har skjedd en reell framgang i fredsprosessen mot en tostatsløsning, og byggingen av de folkerettsstridige bosettingene fortsetter, bør Norge anerkjenne Palestina som egen stat».

Forslagsstillerne konstaterer at en slik reell framgang ikke har skjedd, og at ovennevnte forutsetning for norsk anerkjennelse av Palestina som stat dermed er til stede.

I 30 år har Norge og det internasjonale samfunnet arbeidet for en fredsprosess med Oslo-avtalene fra 1993 og 1995 som grunnlag. Det uttalte målet med Oslo-avtalen var å finne en løsning gjennom en forhandlingsprosess som skulle kunne ut i en senere fredsavtale, basert på en tostatsløsning med en palestinsk stat og en israelsk stat som skulle leve side om side i fred og sikkerhet innenfor gjensidig anerkjente grenser. Det var det samme prinsippet som FNs uoppfylte delingsplan fra 1947 bygget på. Samtidig var det en ubalanse i avtalen, sannsynligvis på grunn av ubalanse i maktforholdet mellom partene, blant annet ved at Den palestinske frigjøringsorganisasjonen (PLO) på vegne av det palestinske folket måtte anerkjenne staten Israel, mens Israel ikke trengte å anerkjenne Palestina – kun PLO som palestineres rettmessige representant. Det palestinske folkets rett til selvbestemmelse ble heller ikke uttrykkelig anerkjent. I 2023, 30 år etter at Oslo-avtalen trådte i kraft, er rammene som avtalen la opp til, aldri blitt etterlevd, og sluttforhandlingene er ikke gjennomført. Norge har lagt mye prestisje og penger i Oslo-avtalen, men avtalen har ikke resultert i en fungerende palestinsk statsdannelse og en fredsløsning.

Tvert imot har utviklingen gått i feil retning ved at okkupasjonen av palestinsk land har befestet seg ytterligere, tusenvis av palestinere har fått revet sine hjem, og palestinske samfunn og landsbyer ødelegges og utsettes for tvangsfordrivelse. I 2002 startet israelske myndigheter bygging av muren som Den internasjonale domstolen i en rådgivende uttalelse fra 2004 erklærte for å være ulovlig og krevde øyeblikkelig revet. Med blokaden av Gazastripen som ble etablert i 2007, kontrollerer Israel kyst-, land- og luftterritorium som hindrer bevegelsesfriheten til over to millioner palestinere. Ifølge Military Court Watch er det i dag over 160 palestinske barn i israelske fengsler i strid med FNs barnekonvensjon.

Et viktig hinder for en varig fred er de israelske bosettingene som norske regjeringer har fastslått er i strid med folkeretten. Da Oslo-avtalen ble signert, var det om lag 400 000 israelske bosettere på Vestbredden og 215 000 i Øst-Jerusalem. I dag er det 500 000 bosettere på Vestbredden og rundt 235 000 i Øst-Jerusalem. FNs sikkerhetsråd har i en rekke resolusjoner slått fast at etableringen av israelske bosettinger på palestinsk territorium okkupert av Israel siden 1967, inkludert Øst-Jerusalem, er folkerettsstridig. Senest i desember 2016 i resolusjon 2334 uttalte Sikkerhetsrådet at bosettingene er et åpenbart brudd på folkeretten, og krevde at Israel umiddelbart og fullstendig stanser all bosettingsvirksomhet. Mens Israel går i en retning fra okkupasjon til anneksjon av palestinsk land, blir det stadig mindre land igjen til å etablere en bærekraftig palestinsk stat. Norge er ikke tjent med passivt å forholde seg til Israels økende bosettingsaktivitet. Det er viktig å erkjenne at både ulovlig okkupasjon og anneksjon etter folkeretten er aggresjonshandlinger som både vil være handlinger i strid med maktforbudet i FN-pakten og etter omstendighetene vil kunne utgjøre straffbare handlinger.

Forslagsstillerne mener utviklingen viser at betingelsene for norsk anerkjennelse av Palestina har endret seg, og at en bredest mulig anerkjennelse av Palestina som stat er en forutsetning for en meningsfull forhandlingsprosess basert på folkerettslige grunnprinsipper. Signaleffekten av en norsk anerkjennelse bør i dette bildet ikke undervurderes. I november 2012 fikk palestinere et historisk gjennombrudd i FN da Palestina ble anerkjent og gitt observatørrettigheter som en «ikke-medlemsstat» med Vestbredden inkludert Øst-Jerusalem og Gazastripen som sitt territorium. FNs generalforsamling godkjente dette med et overveldende flertall, inkludert Norges stemme.

I dag er det først og fremst vetoretten som hindrer at flertallet av FNs medlemsstater får sin vilje ved at Palestina tas opp som fullverdig medlemsland i FN. Anerkjennelse av Palestina nå vil dessuten være en naturlig videreføring av den lange linjen i norsk politikk. Norske myndigheter har allerede tatt en rekke skritt på veien til full anerkjennelse, siden Norge stemte for at Palestina skulle få observatørstatus i FN. Palestinas representasjon i Norge er blitt oppgradert til en ambassade, og norske myndigheter bruker navnet Palestina for å beskrive det palestinske området. Anerkjennelse av Palestina kan bidra til å redusere ubalansen i partenes styrkeforhold ved forhandlingsbordet og kan dermed styrke forhandlingsprosessen. Dette vil kunne bidra til en reell fredsprosess. Manglende anerkjennelse kan derimot sende et negativt budskap: Det forsterker synet på at Norge støtter og opprettholder rettigheter kun for Israel.

Norge bærer et stort ansvar for palestineres situasjon, også som en del av en prosess i retning av en selv-

stendig stat. Retten til selvbestemmelse slår fast et folks rett til å bestemme sin politiske status og sin økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling og til å være uavhengig og fri for fremmed dominans eller innblanding. FN har anerkjent det palestinske folkets rett til selvbestemmelse i en rekke resolusjoner, inkludert resolusjon 2672 (XXV) av 1970, resolusjon 3236 (XXIX) av 1974, resolusjon 66/146 av 2012, resolusjon 67/158 av 2013 og resolusjon 77/247 av 2022. 75 år etter at FN stemte frem delingsplanen for Palestina, har palestinerne fortsatt ikke fått innfridd sine rettigheter etter internasjonal lov.

Forslagsstillerne anser at de folkerettslige kriteriene for å anerkjenne Palestina som stat er oppfylt. Palestina har en fast befolkning og gjør krav på grensene som gjaldt før 1967, i tråd med en rekke FN-resolusjoner. De har i flere år opptrådd på det diplomatiske planet gjennom PLO og inngått folkerettslige avtaler. Det finnes et folk, og det finnes en form for provisorisk regjering, men palestinerne hindres i å utvikle et fullverdig demokratisk selvstyre nettopp på grunn av Israels okkupasjon. Derfor må okkupasjonen først opphøre, og deretter må palestinerne gis anledning til å velge sine representanter i frie valg. Først da vil det kunne innledes forhandlinger, med støtte i FN, som har reelle muligheter til å lede frem til en rettferdig og varig fredsløsning i tråd med folkeretten.

Forslagsstillerne understreker at den nåværende utenrikspolitikken, der Norge anerkjenner Israel som stat, men ikke anerkjenner Palestina som egen stat, ikke er holdbar, og at tiden er inne for å anerkjenne Palestina som egen stat nå.

FNs apartheidkonvensjon

FNs apartheidkonvensjon har til hensikt å hindre at verdens befolkning blir utsatt for apartheid og rasesegregering. Konvensjonen kategoriserer apartheid som en forbrytelse mot menneskeheten og innebærer at representanter for stater som begår denne forbrytelsen, kan straffeforfølges for dette.

Artikkel 2 i konvensjonen definerer forbrytelsen apartheid og sier innledningsvis at apartheid inkluderer lignende former for rasesegregering og -diskriminering som ble praktisert i det sørlige Afrika. I samme artikkel nevnes handlinger som faller inn under begrepet apartheid, hvis handlingene blir begått med det formål å etablere eller opprettholde en rasebasert gruppes dominans over andre rasebaserte grupper og systematisk undertrykke dem. Dette inkluderer blant annet mord, tortur, inhuman behandling på rasistisk grunnlag, tilfeldige arrestasjoner, ulovlig fengsling, forfølgelse, tvangsarbeid og brudd på grunnleggende rettigheter.

Amnesty International, Human Rights Watch og FNs spesialrapportør for menneskerettighetssituasjonen i de okkuperte palestinske områdene har fastslått at Israels undertrykkelse av palestinere kan karakteriseres som apartheid. Norsk ratifikasjon av FNs apartheidkonvensjon vil styrke Norges forpliktelse og mulighet til å arbeide mot apartheid og rasesegregering uansett hvor i verden det begås.

Forbud mot varer som bidrar til folkerettsbrudd

I FNs sikkerhetsråds resolusjon 2334 fastslås det at Israels bosettinger på okkupert land er folkerettsstridige. Den internasjonale domstolen i Haag (ICJ) og FNs sikkerhetsråd har fastslått at tredjestater har en forpliktelse til å unnlate å støtte opp under de folkerettsstridige bosettingene. Norges praksis med å merke varer fra folkerettsstridige bosettinger viser at det er mulig å identifisere handel med varer og tjenester som bidrar til folkerettsbrudd. Merking av slike varer er imidlertid ikke en tilstrekkelig oppfølging av Sikkerhetsrådets vedtak dersom ansvar for at handel med slike varer og tjenester i Norge opphører, veltes over på forbrukerne. Den logiske følgen av identifiseringen av varer fra selskaper og virksomheter på okkupert jord produsert i strid med folkeretten og som bidrar til folkerettsbrudd, er å forby slike varer i Norge.

Det er i Norges interesse å bidra til respekt for folkeretten. Som en småstat er Norge ikke tjent med å bidra til en utvikling der makt erstatter rett ved at stormakter og regionale stormakter kan okkupere og annektere land i strid med folkeretten uten at det slås ned på med forholdsmessige reaksjoner fra det internasjonale samfunn.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen forberede anerkjennelsen av Palestina som egen stat.
2. Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om norsk tilslutning til FNs apartheidkonvensjon (Den internasjonale konvensjonen om undertrykkelse og straff av apartheidforbrytelsen).
3. Stortinget ber regjeringen sikre et norsk forbud mot varer og tjenester fra selskaper og virksomheter på okkupert jord produsert i strid med folkeretten.

15. mai 2023

